

6. Любченко П. М. Конституційно-правова відповідальність суб'єктів виборчого процесу: теорія і практика / П. М. Любченко // Відповідальність за порушення виборчого законодавства та шляхи вдосконалення суміжного законодавства : матеріали Наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 листопада 2005 р.). – К. : Фоліант, 2006. – С. 106–112.
7. Сушинський О. Конституційна субсидіарна відповідальність: концептуальний аспект / О. Сушинський // Вибори та демократія. – 2006. – № 3 (9). – С. 51–59.

Ключові слова: вибори, конституційно-правова відповідальність, предмет конституційного права, виборчі правовідносини.

Ключевые слова: выборы, конституционно-правовая ответственность, предмет конституционного права, избирательные правоотношения.

Key words: elections, constitutional and legal responsibility, subject of constitutional law, electoral legal relations.

КУЛІ-ІВАНЧЕНКО КСЕНІЯ КОСТЯНТИНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК СВОЄРІДНА ФОРМА БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Поряд із розповсюдженими уявленнями про соціальне замовлення як форму (механізм, технологію) взаємодії органів державної влади або органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями, представляється доцільним довести, що соціальне замовлення може виступати своєрідною формою безпосередньої демократії.

Так, соціальне замовлення передбачає залучення громадськості (громадські організації, інші фізичні і юридичні особи, у тому числі підприємці) і наділення їх певними повноваженнями в рамках правового поля до участі в вирішенні пріоритетних соціальних проблем шляхом надання соціальних послуг населенню. Тобто органи державної влади та органи місцевого самоврядування перекладають частину своїх функцій (і, відповідно, повноважень) у соціальній сфері на громадські організації, що є своєрідними кроком роздержавлення і демополізації соціальної сфери і формою залучення громадян до участі в управлінні державними справами.

Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (стаття 69 Конституції України), а згідно з частиною першою статті 38 цієї Конституції громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. Як зазначається в Рішенні Конституційного Суду України від 5 жовтня

2005 року № 6-рп у справі про здійснення влади народом: «Влада народу є первинною, єдиною і невідчужуваною та здійснюється народом шляхом вільного волевиявлення через вибори, референдум, інші форми безпосередньої демократії у порядку, визначеному Конституцією та законами України...» Водночас Конституційний Суд України зазначив, що «Влада народу здійснюється в межах території держави у спосіб і формах, встановлених Конституцією та законами» [5]. Отже, Конституція України закріплює, окрім основних форм безпосередньої демократії (виборів, референдуму), ще й інші, але, які саме, – вона не деталізує ні у зазначеній вище статті 69, ні в жодній іншій статті свого тексту. Конституційний Суд України, надаючи офіційне тлумачення статті 69 Конституції України зазначив, що «Влада народу ...здійснюється...через вибори, референдум, інші форми безпосередньої демократії у порядку, визначеному Конституцією та законами України. Влада народу здійснюється ... у спосіб і формах, встановлених Конституцією та законами». Тобто народ може здійснювати своє волевиявлення в інших формах і в інший спосіб, але у порядку, визначеному Конституцією та іншими законами України. Таким чином, Український народ, як громадяни України всіх національностей [1], може виражати свою волю в будь-яких формах та в будь-який спосіб, порядок яких повинен регламентуватися чинним законодавством України. В Рішенні Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі зазначається, що «Конституційне закріплення влади народу зумовлює необхідність запровадження певних механізмів її реалізації» [6]. Цілком логічно, що впровадження нових механізмів, форм, способів реалізації влади народу надасть можливість реалізовувати конституційне право кожного громадянина на участь в управлінні державними справами (оскільки народ – це спільнота, що складається з пов'язаних спільним громадянством індивідів, які мають первинні щодо держави права) [8, стор. 34]. Представляється, що своєрідною формою безпосередньої демократії може бути механізм соціального замовлення. Так, замовник соціальних послуг (яким може бути місцева державна адміністрація, її структурний підрозділ; виконавчий орган міської ради та ін.) визначають щороку або на період до трьох років пріоритети соціального замовлення залежно від виду соціальних послуг та соціальних груп, які їх отримують, з урахуванням потреб населення адміністративно-територіальної одиниці. Замовник соціальних послуг протягом місяця після затвердження відповідного місцевого бюджету затверджує річний план проведення конкурсів соціального замовлення, який разом з пріоритетами соціального замовлення надсилається Міністерству соціальної політики України [3]. Таким чином, органи державної влади та місцевого самоврядування, визначаючи пріоритети соціального замовлення в наданні соціальних послуг, дізнаються про соціальні проблеми та потреби населення (сукупність потреб і інтересів громадян, об'єднаних по територіальним, віковим та соціальним ознакам) [4]. В свою чергу, недержавні суб'єкти (що виступають виконавцями

соціального замовлення) шляхом соціального замовлення, перемігши у конкурсі виконавців соціального замовлення, вирішують пріоритетні соціальні проблеми та надають соціальні послуги уразливим верствам населення. Шляхом надання соціальних послуг недержавні суб'єкти забезпечують реалізацію окремих прав громадян, які опинилися в складних життєвих обставинах і не можуть самостійно брати участь у суспільному житті [2]. Отже, органи державної влади та місцевого самоврядування залучають до реалізації своїх повноважень з надання соціальних послуг недержавні суб'єкти (недержавні юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги) [3]. Таким чином, вони надають недержавним суб'єктам (наприклад, громадським організаціям або окремим громадянам) право безпосередньо виражати свою волю.

Конституція України (стаття 140) визначає місцеве самоврядування як право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. В Рішенні Конституційного Суду України № 6-рп/2002 від 26 березня 2002 року у справі про охорону трудових прав депутатів місцевих рад зазначається, що органи місцевого самоврядування не є органами державної влади, а місцеве самоврядування слід розглядати як форму здійснення народом влади. Предметами відання місцевого самоврядування є не будь-які питання суспільного життя, а питання саме місцевого значення, тобто такі, які пов'язані передусім з життєдіяльністю територіальних громад [7].

Таким чином, в сферу діяльності органів місцевого самоврядування не входять питання загальнодержавного значення. Органи місцевого самоврядування представляють інтереси не всього народу, а тільки місцевої територіальної громади і вирішують питання в межах не всієї території України, а окремої адміністративно-територіальної одиниці. Тому вбачається, що соціальне замовлення виступає своєрідною формою безпосередньої демократії, через яку в залежності від рівня реалізації соціального замовлення (державний або місцевий) люди можуть здійснювати народовладдя.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/ 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про соціальні послуги : Закон України від 19 червня 2003 року № 966-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
3. Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів : Постанова Кабінету Міністрів України № 324 від 29 квітня 2013 року // Офіційний вісник України. – 2013. – № 36. – Ст. 1265.
4. Об утверждении Положения о социальном заказе в городе Одессе в новой редакции : Решение Одесского городского совета от 8 февраля 2017 г. № 1613-VII <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/92698/>

5. Рішення Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 року № 6-рп у справі про здійснення влади народом // Офіційний вісник України. – 2005. – № 41. – Ст. 2605. – С. 31.
6. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі // Вісник Конституційного Суду України. – 2008. – № 3. – С. 15.
7. Рішення Конституційного Суду України № 6-рп/ 2002 від 26 березня 2002 року у справі про охорону трудових прав депутатів місцевих рад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9445>
8. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.). О.В. Петришин (відпов. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2012. – 1128 с.

Ключові слова: соціальне замовлення, управління державними та місцевими справами, безпосередня демократія, влада народу, форми безпосередньої демократії.

Ключевые слова: социальный заказ, управление государственными и местными делами, непосредственная демократия, власть народа, формы непосредственной демократии.

Key words: social order, management of state and local affairs, direct democracy, people's rule, forms of direct democracy.

НАЗАРКО АРКАДІЙ ТИМОФІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕХАНІЗМ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Управління селом, селищем, містом, забезпечення належної якості надання публічних послуг територіальній громаді потребують наявності не тільки управлінського хисту, а й відповідної освіти, професіоналізму та компетентності. Аналіз функцій і повноважень голови та місцевої ради, чинне законодавство та практика його реалізації дозволяють виокремити деякі механізми стримувань і противаг, передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1] щодо взаємодії міського голови і міської ради, наявність яких не дозволяє обом сторонам узурпувати владу, проте може перетворитись на підставу для конфліктів та протистояння між ними.

До них, зокрема, можна віднести такі положення: 1) в сфері номінаційних правовідносин: а) міський голова не має права призначати секретаря місцевої ради одноосібно, без згоди на це самої ради, він лише подає на розгляд і затвердження ради його кандидатуру (підпункт 4 п. 3 ст. 42 гл. 3 розд. II закону); б) міський голова та